

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 80 (82)

ISSN 1857-7059

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

2025

YEARBOOK

2025

ГОДИНА 16
БРОЈ 26

VOLUME XVI
NO 26

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2025
YEARBOOK**

**ГОДИНА 16
Бр. 26**

**VOLUME XVI
No 26**

**GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY**

ГОДИШЕН ЗБОРНИК ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

За издавачот:

проф. д-р Луси Караниколова -Чочоровска

Издавачки совет

проф. д-р Дејан Мираковски

проф. д-р Лилјана Колева-Гудева

проф. д-р Луси Караниколова -Чочоровска

проф. д-р Светлана Јакимовска

доц. д-р Надица Негриевска

Редакциски одбор

проф. д-р Ралф Хајмрат – Универзитет од Малта, Малта

проф. д-р Неџати Демир – Универзитет од Гази, Турција

проф. д-р Ридван Џанин – Универзитет од Едрене, Турција

проф. д-р Стана Смиљковиќ – Универзитет од Ниш, Србија

проф. д-р Тан Ван Тон Та – Универзитет Париз Ест, Франција

проф. д-р Карин Руке Бритен – Универзитет Париз 7 - Дени Дидро, Франција

проф. д-р Роналд Шејфер – Универзитет од Пенсилванија, САД

проф. д-р Кристина Кона – Хеленски Американски Универзитет, Грција

проф. д-р Златко Крамарик – Универзитет Јосип Јурај Штросмаер, Хрватска

проф. д-р Борјана Просев-Оливер – Универзитет во Загреб, Хрватска

проф. д-р Татјана Гуришиќ-Бекановиќ – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора

проф. д-р Рајка Глишица – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора

доц. д-р Марија Тодорова – Баптистички Универзитет од Хонг Конг, Кина

доц. д-р Зоран Поповски – Институт за образование на Хонг Конг, Кина

проф. д-р Елена Андонова – Универзитет „Неофит Рилски“, Бугарија

м-р Диана Мистреану – Универзитет од Луксембург, Луксембург

проф. д-р Зузана Буракова – Универзитет „Павол Јозев Сафарик“, Словачка

доц. д-р Наташа Поповиќ – Универзитет во Нови Сад, Србија

проф. д-р Светлана Јакимовска, проф. д-р Луси Караниколова-Чочоровска,
проф. д-р Ева Ѓорѓиевска, проф. д-р Махмут Челик, проф. д-р Јованка Денкова,
проф. д-р Даринка Маролова, проф. д-р Весна Коцева, доц. д-р Надица Негриевска,
доц. д-р Марија Крстева, доц. д-р Наталија Поп Зариева, проф. д-р Игор Станојоски,
проф. д-р Лидија Камчева Панова

Главен уредник

проф. д-р Светлана Јакимовска

Одговорен уредник

доц. д-р Надица Негриевска

Јазично уредување

м-р Лилјана Јовановска (македонски јазик)

доц. д-р Сашка Јовановска (англиски јазик)

доц. д-р Наталија Поп Зариева (англиски јазик)

Техничко уредување

Славе Димитров

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“–Штип

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ 10-А п. факс 201, 2000 Штип

Република Северна Македонија

YEARBOOK FACULTY OF PHILOLOGY

For the publisher:

Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD

Editorial board

Prof. Dejan Mirakovski, PhD

Prof. Liljana Koleva-Gudeva, PhD

Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Ass. Prof. Nadica Negrievska, PhD

Editorial staff

Prof. Ralf Heimrath, PhD – University of Malta, Malta

Prof. Necati Demir, PhD – University of Gazi, Turkey

Prof. Rıdvan Canım, PhD – University of Edrene, Turkey

Prof. Stana Smiljkovic, PhD – University of Nis, Serbia

Prof. Thanh-Vân Ton-That, PhD – University Paris Est, France

Prof. Karine Rouquet-Brutin PhD – University Paris 7 – Denis Diderot, France

Prof. Ronald Shafer PhD – University of Pennsylvania, USA

Prof. Christina Kona, PhD – Hellenic American University, Greece

Prof. Zlatko Kramaric, PhD – University Josip Juraj Strossmayer, Croatia

Prof. Borjana Prosev – Oliver, PhD – University of Zagreb, Croatia

Prof. Tatjana Gurisik- Bekanovic, PhD – University of Montenegro, Montenegro

Prof. Rajka Glusica, PhD – University of Montenegro, Montenegro

Ass. Prof. Marija Todorova, PhD – Baptist University of Hong Kong, China

Ass. Prof. Zoran Popovski, PhD – Institute of education, Hong Kong, China

Prof. Elena Andonova, PhD – University Neofit Rilski, Bulgaria

Diana Mistreanu, MA – University of Luxemburg, Luxemburg

Prof. Zuzana Barakova, PhD – University Pavol Joseph Safarik, Slovakia

Ass. Prof. Natasa Popovik, PhD – University of Novi Sad, Serbia

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD, Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD,
Prof. Eva Gjorgjievska, PhD, Prof. Mahmut Celik, PhD, Prof. Jovanka Denkova, PhD,
Prof. Darinka Marolova, PhD, Prof. Vesna Koceva, PhD, Prof. Nadica Negrievska, PhD,
Prof. Marija Krsteva, PhD, Prof. Natalija Pop Zarieva, PhD, Prof. Igor Stanojoski, PhD,
Prof. Lidija Kamceva Panova, PhD

Editor in chief

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Managing editor

Ass. Prof. Nadica Negrievska, PhD

Language editor

Liljana Jovanovska, MA (Macedonian language)

Prof. Saska Jovanovska, PhD, (English language)

Prof. Natalija Pop Zarieva, PhD, (English language)

Technical editor

Slave Dimitrov

Address of editorial office

Goce Delcev University

Faculty of Philology

Krste Misirkov b.b., PO box 201

2000 Stip, Republic of North Macedonia

СОДРЖИНА CONTENTS

Јазик

Александра Минкова, Билјана Ивановска

МОДАЛНИТЕ ГЛАГОЛИ И ГОВОРНИТЕ ЧИНОВИ ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК
ВРЗ ПРИМЕРИ ОД РОМАНОТ „ЗАГУБЕНАТА ЧЕСТ НА КАТАРИНА БЛУМ“
ОД ХАЈНРИХ БЕЛ

Aleksandra Minkova, Biljana Ivanovska

MODAL VERBS AND SPEECH ACTS IN GERMAN LANGUAGE ON THE
BASIS OF EXAMPLES FROM THE NOVEL „THE LOST HONOUR OF

KATHARINA BLUM“ – HEINRIC BÖLL 9

Меги Димова

МОЖНИ ЕКВИВАЛЕНТНИ РЕЛАЦИИ КАЈ ФРАЗЕОЛОГИЗМИ СО
КОМПОНЕНТАТА „УВО“ И НИВЕН ПРЕВОД ВО
КНИЖЕВНИ ДЕЛА ОД МАКЕДОНСКИ НА ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК

Megi Dimova

POSSIBLE EQUIVALENT RELATIONS IN PHRASEOLOGISMS WITH THE
COMPONENT «EAR» AND THEIR TRANSLATION IN LITERARY WORKS
FROM MACEDONIAN TO GERMAN 25

Nadica Aleksandrova

COMPOUND NOUNS AND THEIR USE IN THE MEDIA 33

Литература

Nadica Aleksandrova, Natalija Pop Zarieva

NATURE AND THE SUBLIME: ROMANTIC IMAGINATION IN

WORDSWORTH'S TINTERN ABBEY AND SHELLEY'S MONT BLANC 45

Јованка Денкова

КНИЖЕВНОСТА ЗА ДЕЦА КАКО МОДЕЛ ЗА УЧЕЊЕ ЗА ЖИВОТОТ
ЗА ДЕЦАТА, НО И ЗА ВОЗРАСНИТЕ

Jovanka Denkova

CHILDREN'S LITERATURE AS A MODEL FOR LEARNING ABOUT LIFE
FOR CHILDREN, BUT ALSO FOR ADULTS 55

Методика на настава

Мирјана Пачовска

ФОРМУЛИТЕ ЗА ИЗВИНУВАЊЕ ВО УЧЕБНИЦИТЕ ПО ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК

Mirjana Pachovska

APOLOGY FORMULAS IN GERMAN LANGUAGE TEXTBOOKS 71

Marija Krsteva

SITCOMS, APPEAL AND COGNITION 83

Културолоџија

Билјана Ивановска, Гзим Цафери

ТЕОРИЈАТА НА БРАУН И ЛЕВИНСОН ВО КОНТЕКСТ НА
ИНТЕРКУЛТУРНАТА КОМУНИКАЦИЈА:
КРИТИЧКИ ОСВРТ И ПЕРСПЕКТИВИ

Biljana Ivanovska, Gzim Xhaferri

THE THEORY OF BROWN AND LEVINSON IN THE CONTEXT
OF INTERCULTURAL COMMUNICATION:

A CRITICAL REVIEW AND PERSPECTIVES 91

ФОРМУЛИТЕ ЗА ИЗВИНУВАЊЕ ВО УЧЕБНИЦИТЕ ПО ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК

Мирјана Пачовска¹

¹ОУ „Д-р Т. Пановски“ – Битола
mirjana_pacovska@yahoo.de

Апстракт: Трудот ја испитува застапеноста и разновидноста на формулите за извинување во шест учебници по германски јазик (A1–B1) за основно и средно образование во РС Македонија. Сите појави на овие формули се ексцерпирани за да се анализира нивната употреба и развој низ одделенијата. Резултатите покажуваат зголемување на разновидноста и сложеноста на овие формули во повисоките одделенија, но со нерамномерна застапеност, што укажува на потреба од поразновидни организирани наставни материјали за подобрување на комуникативните вештини.

Клучни зборови: комуникативни фразеологизми, формули за извинување, учебници, германски јазик, основно образование, средно образование

APOLOGY FORMULAS IN GERMAN LANGUAGE TEXTBOOKS

Mirjana Pachovska¹

¹Primary School «Dr. T. Panovski» – Bitola
mirjana_pacovska@yahoo.de

Abstract: The study examines the frequency and variety of apology formulas in six German language textbooks (A1–B1) for primary and secondary education in North Macedonia. All occurrences of these formulas were excerpted to analyze their usage and development across grade levels. The results show an increase in variety and complexity of these formulas in higher grades, but with uneven distribution, indicating a need for more diverse and systematically organized teaching materials to enhance communicative skills.

Keywords: *communicative phraseology, apology formulas, textbooks, German language, primary education, secondary education*

1. Вовед

Современата фразеологија се поврзува со сродни лингвистички дисциплини како психолингвистика, прагматика и социопрагматика, што го зголемува интересот за периферните поттипови на фразеологизми, меѓу кои спаѓаат и комуникативните фразеологизми. Овие изрази според Ленк (Lenk

2014: 80–82) се познати и под повеќе различни термини, на пример, кај Хертингер (Härtinger 2010) се јавуваат како *Formulierungsmuster* (формулациски обрасци), Кемпке (Kempcke 1994, 2000) ги именува како *kommunikative Wendungen* (комуникативни изрази), Пилц (Pilz 1978)) ги нарекува *phraseologische Formeln* (фразеолошки формули), а Лигер (Lüger 2007) зборува за *pragmatische Phraseme* (прагматички фраземи).

Разновидноста на термини се рефлектира не само во различноста на именувањата, туку и во различните дефиниции, а со тоа и во класификациите на комуникативните фразеологизми. Агуадо (Aguado 2002: 28, цит. кај Mackus 2011: 46) ги дефинира комуникативните фразеологизми како „јазични рутински формули“ кои: „се повторуваат честопати, се стандардизирани за секојдневна комуникација и се создаваат поради економизирање во јазикот“ (превод: М.П.). Доналис (Donalies 2009: 98–99) ги опишува како „автоматизирани искази што се користат за справување со комуникативни ситуации“ (превод: М. П.). Кулмас (Coulmas 1981) додава дека тие се „делумно општествено конвенционализирани“, а Келер (Keller 2014: 60–61) нагласува дека нивното значење често зависи од контекстот и културните особености. Вотјак (Wotjak 2005: 373, цит. кај Jääskeläinen 2017: 29) дефинира дека комуникативните фразеологизми се „situationsgebundene und selbstständige Äußerungseinheiten, die auch aus nur einem Wort bestehen können“ („...изрази поврзани со ситуација и автономни единици за изразување, кои можат да се состојат и само од еден збор.“ Превод: М. П.). Мајор (Mayor 2006: 103) додава дека тие се „...solche Ausdrücke, die in einer bestimmten kommunikativen Situation benutzt werden und die auch interkulturell sehr unterschiedlich sein können“ („...такви изрази кои може да се користат во определена комуникациска ситуација и кои, исто така, може да бидат интеркултурно многу различни“ Превод: М. П.).

Различните автори понудиле различни класификации за комуникативните фразеологизми, што дополнително ја илустрира сложеноста на овие видови фразеологизми. На пример, Мајор (Mayor 2006: 131–160) во својата класификација ги распоредува комуникативните фразеологизми во тринаесет групи: *Grußformeln* (формули за љоздравување), *Wunsch- und Anlassformeln* (формули за чесиџијање и љовогои), *Ess- und Trinkformeln* (формули за јадење и џиење), *Dankesformeln* (формули за заблагодарување), *Entschuldigungsformeln* (формули за извинување), *Beileidsformeln* (формули за сочувсџиво), *Entgegnungsformeln* (формули за возвраќање или реџицирање), *Niesformeln* (формули џри кивање), *Institutionelle Formeln* (инсџиџиуционални формули), *Zustimmungsformeln* (формули за соџласување), *Ablehnungsformeln* (формули за одбивање), *Aufforderungsformeln* (формули за љовикување) и *Emotive Formeln* (емоџивни формули), додека Глезер (Gläser 1990: 132–150) издвојува петнаесет групи: *Begrüßungs- und Abschiedsformeln* (формули за љоздравување и збоџување), *Glückwunschformeln* (формули за чесиџијање),

Erkundigungsformeln (формули за информирање), *Entschuldigungsformeln* (формули за извинување), *Bedauernsformeln* (формули за жалење), *Ermutigungs- und Beschwichtigungsformeln* (формули за охрабрување и смирување), *Erwiderungsformeln* (формули за реплицирање), *Zustimmungsformeln* (формули за согласување), *Ablehnungsformeln* (формули за одбивање), *Einschränkungsformeln* (формули за ограничување), *Warnformeln* (формули за опоменување), *Aufforderungsformeln* (формули за повикување), *Erstaunensformeln* (формули за чудење), *Beteuerungsformeln* (формули за уверување) и *Rhetorische Formeln* (реиторички формули).

2. Формули за извинување

Според Остин (Austin 1986), формулите за извинување претставуваат перформативни говорни чинови преку кои се создава нова реалност. Со други зборови, успешно изговореното извинување овозможува барем симболички да се надмине некоја јазична или вонјазична постапка (Rathmayr 1996: 215, през. од Lückl 2022: 39). На пример, наредбата спаѓа во јазични постапки, додека вонјазичните постапки може да вклучуваат: превртување со очи, покажување среден прст, туркање, грубо затворање на врата, социјално исклучување на неког и слично.

Клучна карактеристика на овие формули е употребата на експлицитно-перформативни глаголи кои директно го именуваат говорниот чин, на пример: „се извинувам“.

Примери на вакви формули се: *Es tut mir leid* (жал ми е), *Entschuldigung* (извинете) итн.

Русила (Ruusila 2014: 89, през. од Pavelic 2022: 39) нагласува дека степенот на познавање на соговорникот игра значајна улога при изборот на конкретна формула за извинување, а Остин (Austin 1986, през. од Coulmas 1981: 145) истакнува дека говорниот чин извинување, слично како и поздравувањето, има универзален карактер. Мајор повикувајќи се на истражувањата на Фрејзер (Fraser 1981: 263–265, кај Mayor 2006: 154–155) смета дека формулите за извинување може да се систематизираат во осум стратегии, кои се движат од најјавувањена извинување, преку изразување жалење и признавање одговорност, до ветување за неповторување на прекршокот. Овие стратегии ја отсликуваат комплексноста на говорниот чин извинување и неговото социјално значење. Фактори како видот и тежината на прекршокот, ситуацијата, блискоста помеѓу соговорниците и нивниот пол влијаат врз изборот на соодветна формула. Исто така, формулите се разликуваат според нивната „моќ“ на извинување. Така, формулите како *es tut mir leid* (жал ми е) претставуваат послаби изрази на извинување, кои најчесто служат за задоволување на социјалните норми и не секогаш изразуваат искрено жалење. Поголема сила имаат формули кои вклучуваат изрази на барање прошка и понуда на извинување, кои јасно ја

нагласуваат одговорноста и сериозноста на прекршокот, односно направената грешка. Во германскиот јазик овие формули дополнително се интензивираат со други формули, на пр., со емотивни формули, на пр.: *oh, es tut mir sehr leid* (ох, жал ми е).

3. Корпус

Корпусот на ова истражување е составен од шест учебници по германски јазик, од нив, два учебника се наменети за основното образование (*Planet A1, Logisch A2*), а четири за средното гимназиско образование (*Prima A2, Prima B1, Beste Freunde B1.1* и *Beste Freunde B1.2*). Учебниците се избрани врз основа на нивната официјална употреба во последната деценија, заклучно со учебната 2024/25 година, како и нивната достапност како наставни материјали во наставата по германски како втор странски јазик.

Учебникот за VI одделение содржи осум лекции (1 – 8) и два дополнителни дела: *Das kann ich schon* и *Zum Schluss*. Учебникот за VII одделение опфаќа лекции од 9 до 16, а на крајот се вклучени и два дополнителни дела: *Zum Schluss* и *Wortliste*.

Учебникот за VIII одделение содржи осум лекции и два дополнителни дела: *Grammatikübersicht* и *Fertigkeitstraining: Lesen*. Учебникот за IX одделение опфаќа лекции од 9 до 16, како и четири дополнителни дела: *Grammatikübersicht, Fertigkeitstraining: Schreiben, Training u Quellenverzeichnis*.

Учебниците за средно образование се поделени по години: *Prima A2* за I година (лекции 8 – 14 со дополнителни делови: *Das kannst du doch, Kleine Pause, Große Pause* и *Wortliste*), *Prima B1* за II година (лекции 1–22 и дополнителни делови: *Training 1 – 7, Liste der unregelmäßigen Verben, Liste der Verben mit Präpositionen, Wortliste* и *Redemittel*), *Beste Freunde B1.1* за III година (лекции 37 – 45, предговор и дополнителни делови: *Landeskunde, Lesen, Auf einen Blick* и *Wortliste*), и *Beste Freunde B1.2* за IV година (лекции 46 – 54, предговор и дополнителни делови: *Landeskunde* и *Lesen*).

Анализата се заснова на пребарување, идентификација и ексцерпција на сите појави на *формули за извинување* во текстовите, дијалозите, вежбите и дополнителните делови на секој од избраните учебници. При анализата, во табелите ќе бидат изоставени лекциите и одделенијата (класовите) во кои формулите за извинување воопшто не се појавуваат. Податоците потоа се споредуваат по нивоа (основно и средно образование), со цел да се утврдат можни разлики во обемот, разновидноста и употребата на формулите за извинување. Како основен критериум за препознавање на формулите за извинување се користи дефиницијата на Ланге (Lange 1984:73 през. од Lückl 2022: 40), според која овие формули се конвенционализирани реченици што содржат експлицитно-перформативни глаголи за извинување (на пример: *entschuldigen*) или нивни именски форми (на пример: *Entschuldigung*).

Главните цели на практичната анализа се:

- Да се утврди кои формули за извинување најчесто се застапени во учебниците по германски јазик во РС Македонија.
- Да се анализира дали нивната разновидност и сложеност се зголемува во повисоките одделенија.
- Да се согледаат разликите меѓу учебниците за основно и средно образование во поглед на бројот и типот на формули за извинување.

4. Ексерпирани примери од учебниците за основно образование

1.1. Во продолжение, се наведуваат сите ексерпти од учебникот за VI одд. основно образование и страница на која се среќава ексерптитот.

Табела 1: Преглед на сите ексерпирани формули за извинување во учебникот Planet за VI одд.

Лекции и дополнителни делови	Формули за извинување	Учебник/одделение/стр.
3. лекција	Oh, Entschuldigung	(Planet VI/22)
Das kann ich schon	Entschuldigung	(Planet VI/28)
6. лекција	Tut mir leid.	(Planet VI/43)
	Ach so, Entschuldigung.	(Planet VI/43)
7. лекција	Entschuldigung	(Planet VI/47)
	Tut mir leid	(Planet VI/47)
8. лекција	Entschuldigung	(Planet VI/57)
	Tut mir leid.	(Planet VI/57)
	Es tut mir leid,...	(Planet VI/57)

1.2. Следуваат сите ексерпти од учебникот за VII одд. основно образование и страницата на која се среќава ексерптитот.

Табела 2: Преглед на сите ексерпирани формули за извинување во учебникот Planet за VII одд.

Лекции и дополнителни делови	Формули за извинување	Учебник/одделение/стр.
10. лекција	Tut mir leid	(Planet VII/70)
	Tut mir leid. Ich kann nicht.	(Planet VII/69)
	Tut mir leid. Ich habe keine Zeit.	(Planet VII/70)
11. лекција	Entschuldigung, was kostet den der Hut?	(Planet VII/81)
	Entschuldigung, geben Sie mir ein Autogramm!	(Planet VII/82)
14. лекција	Tut mir leid. Ich kann nicht.	(Planet VII/98)
Zum Schluss	Tut mir leid	(Planet VII/115,116)

2.1. Во табелата, се претставуваат сите ексцерпти од учебникот за VIII одд. основно образование и страницата на која се среќава ексцерптит.

Табела 3: Преглед на сите ексцерпирани формули за извинување во учебникот Logisch за VIII одд.

Лекции и дополнителни делови	Формули за извинување	Учебник/одделение/стр.
1. лекција		
2. лекција	Entschuldigung, was haben Sie gesagt?	(Logisch VIII/18)
4. лекција	Entschuldigung, ich konnte nicht früher kommen.	(Logisch VIII/31)
5. лекција	Aber leider bin ich ziemlich klein.	(Logisch VIII/39)
6. лекција	Entschuldigung, wo sind denn die Umkleidekabinen?	(Logisch VIII/47)
7. лекција	Es tut mir sehr leid.	(Logisch VIII/54)
8. лекција	Wir können leider nicht kommen.	(Logisch VIII/57)

2.2. Во следната табела, се наведува само едниот ексцерпт од учебникот за IX одд. основно образование и страницата на која се среќава истиот.

Лекции и дополнителни делови	Формули за извинување	Учебник и стр.
9. лекција	Tut mir leid. Das ist nichts für mich	(Logisch IX/70)

Следува целосен приказ на формули за извинување во учебниците што се користат во основното образование.

Табела 4: Преглед на формули за извинување во учебниците во основното образование

Формули за извинување во учебниците за основно образование			
Учебник Planet		Учебник Logisch	
VI	VII	VIII	IX
Entschuldigung	Entschuldigung	Entschuldigung	
Tut mir leid	Tut mir leid	Es tut mir sehr leid.	Tut mir leid
		Leider	
2	2	3	1

4.1. Резултати од анализата на формулите за извинување во учебниците во основно образование

Во учебникот за VI одделение, формулите за извинување се застапени само во четири лекции, како и во дополнителниот дел *Das kann ich schon*. Најчесто користени формули се стандардните „*Entschuldigung*“ (извини/извинете) и „*Tut mir leid*“ (жал ми е), кој е за прв пат е употребен во шестата лекција, а еднаш и во варијанта „*Es tut mir leid*“.

Некои лекции содржат комбинации на две различни формули, на пр.: „*Ach so, Entschuldigung*“ или *Oh, Entschuldigung*. Фреквенцијата на појавување на ваквите комбинации укажува на способноста различни групи комуникативни фразеологизми да се поврзуваат меѓу себе, што е во согласност со теоретските забелешки на автори како Кулмас (Coulmas 1981), Мајор (Mayor 2006) и други.

Во учебникот за VII одделение, формулите се среќаваат во лекциите 10, 11, 14 и во дополнителниот дел *Zum Schluss*. Основни формули за извинување остануваат „*Entschuldigung*“ и „*Tut mir leid*“, често проширени со реченици што ја објаснуваат причината за извинување, на пример: „*Tut mir leid. Ich kann nicht*“ или „*Tut mir leid. Ich habe keine Zeit*“. Ова укажува на постепено воведување на комплексни конструкции, што одговара на развојот на јазичните компетенции на учениците.

Во учебникот за VIII одделение, формулите за извинување се застапени во лекциите 2, 4, 5, 6, 7 и 8. Се појавуваат повеќе варијанти како: „*Entschuldigung, was haben Sie gesagt?*“, „*Entschuldigung, ich konnte nicht früher kommen*“, „*Es tut mir sehr leid*“ и формулата *Leider* (на пр. „*Wir können leider nicht kommen*“). Ова покажува зголемена комплексност и контекстуална употреба на формулите, кои се поврзани со конкретни комуникативни ситуации.

Во IX одделение, забележан е само еден ексерпнт „*Tut mir leid. Das ist nichts für mich*“ што укажува на редуцирана застапеност на формулите за извинување во учебникот за повисоко одделение на основното образование.

5. Ексерпирани примери од учебниците за средно гимназиско образование

Во продолжение, се прикажуваат сите ексерпнти од учебникот **Prima A1, Band 4** за I год. средно гимназиско образование и страницата на која се среќава ексерпнтот.

Табела 5: Преглед на сите ексерпирани формули за извинување во учебникот Prima A1 за I г.

Лекции и дополнителни делови	Формули за извинување	Учебник/година/стр.
8. лекција	Sorry.	(Prima A2/I/9)
	Ups! Auweia! Entschuldige!	(Prima A2/I/9)
	Tut mir leid.	(Prima A2/I/9)
Das kannst du doch	Sorry, ...	(Prima A2/I/12)
	Tut mir leid.	(Prima A2/I/12)
Das kannst du doch	Entschuldigung, das habe ich nicht verstanden.	(Prima A2/I/20)
11. лекција	Tut mir leid,...	(Prima A2/I/37)
	Entschuldigung,	(Prima A2/I/37)
Das kannst du	Entschuldigung,	(Prima A2/I/40)

Во табелата подолу, се покажуваат сите ексцерпти од учебникот Prima B1, Band 5 за II год. средно гимназиско образование и страницата на која се среќава ексцерптит.

Табела 6: Преглед на сите ексцерпирани формули за извинување во учебникот Prima B1 за II г.

Лекции и дополнителни делови	Формули за извинување	Учебник/година/стр.
7. лекција	Entschuldigung!	(Prima B1/II//40)
	Oh, das tut mir leid.	(Prima B1/II//40)
	Verzeihung, ich ...	(Prima B1/II//40)
8. лекција	Tut mir leid..	(Prima B1/II/43)
	..leider gar nichts.	(Prima B1/II/43)

Во продолжение, се даваат сите ексцерпти од учебникот Beste Freunde B1.1. за III год. средно гимназиско образование и страницата на која се среќава ексцерптит.

Табела 7: Преглед на сите ексцерпирани формули за извинување во учебникот Beste Freunde B1.1. за III г.

Лекции и дополнителни пасуси	Формули за извинување	Учебник/година/стр.
43. лекција	Entschuldigung,...	(BF B1.1/III/46)
	Verzeihung,	(BF B1.1/III/46)

Во учебникот Beste Freunde B1.2. за IV год. средно гимназиско образование не се среќаваат ексцерпти.

Целосен приказ на формули за извинување во учебниците за средно гимназиско образование изгледа вака:

Табела 8: Преглед на формули за извинување во учебниците за средно гимназиско образование

Формули за извинување во учебниците за средно гимназиско образование			
Учебник Prima A1, Band 4	Учебник Prima B1, Band 5	Учебник Beste Freunde B1.1.	Учебник Beste Freunde B1.2.
I година	II година	III година	IV година
Sorry	Entschuldigung	Entschuldigung	
Entschuldige!	Das tut mir leid	Verzeihung,...	
Tut mir leid	Verzeihung		
Entschuldigung	..Leider...		
4	4	2	0

5.1. Резултати од анализата на формули за извинување во учебниците во средно гимназиско образование

Во учебникот за I година, формулите за извинување се застапени во лекциите 8 и 11, како и во дополнителниот дел *Das kannst du doch*. Најчесто користени формули се: *Sorry* (извини); *Entschuldigung* (извини/извинете); *Entschuldige* (извини) и *Tut mir leid* (жал ми е). Се забележува за прв пат присуство на англиската формула *Sorry*, што очигледно е резултат на влијанието на англискиот јазик врз младите и неговата употреба во секојдневната комуникација.

Честопати забележливо е комбинација на комбинација на повеќе различни формули во рамките на ист ексцерпт, на пример: „*Ups! Auweia! Entschuldige!*“. Во овој пример станува збор за комбинација на емотивни формули заедно со формулите за извинување.

Во учебникот за II година, формулите за извинување се застапени во лекциите 7 и 8. Тука се забележува раст на комплексноста на конструкциите: учениците се запознаваат со целосни реченици кои изразуваат извинување и дополнителна информација или објаснување, на пр.: „*Verzeihung, ich ...*“ (*Проситење, јас...*); „*...leider gar nichts*“ (*нажалоси, воопшто ништо...*). Ова укажува на постепено проширување на комуникативните функции на извинувањето. За прв пат во оваа година се среќава и формулата *Verzeihung* (*просење*), која претставува поформална варијанта на извинувањето.

Во III година, ексцерптите се поретки и учебникот содржи повторувања на формулите кои веќе се сретнати во претходните години, како што се *Entschuldigung* (извинете) и *Verzeihung* (просење). Ова укажува дека учебникот се насочува кон повторување и примена на веќе усвоената лексика.

Во учебникот за IV година не се среќаваат ексцерпти, што укажува дека наставниот материјал веќе не воведува нови формули. Се претпоставува дека учениците веќе ја усвоиле основната лексика за извинување, па наставата се фокусира на прецизна и контекстуално точна примена на изучените формули во реални комуникативни ситуации, со цел усовршување на нивната комуникативна компетенција.

6. Заклучок

Анализата покажува дека во учебниците по германски јазик за основното и средното образование во РС Македонија има варијации во застапеноста на формулите за извинување. Во пониските одделенија, формулите се претежно едноставни и функционални, ограничени главно на основни формули како: *Entschuldigung* (извини), *Tut mir leid* (жал ми е), *Sorry* (извини) и *Verzeihung* (просење).

Во повисоките одделенија се забележува само делумно проширување на стилската разновидност и нивна интеграција во пошироки комуникативни

ситуации, вклучувајќи формални и неформални контексти. Сепак, и понатаму во средното образование најчесто се употребуваат истите основни формули, што укажува на ограничена разновидност и недоволно надградување на овие изрази низ образовните нивоа.

Мајор (Mayor 2006: 156) истакнува дека многу автори ги групираат формулите за извинување во три категории: *expression of regret* (изразување жалење), *request for forgiveness* (барање прошка) и *offer of apology* (понуда на извинување). Иако учебниците главно се фокусираат на најчесто употребуваните стандардни формули, поформалните конструкции како *ich entschuldige mich für (се извинувам за)* или *ich möchte mich bei Dir/Ihnen entschuldigen für (би сакал да се извинувам кај тебе/Вас за)*, *Ich bitte um Entschuldigung (молам за извинување)*, *ich bitte um Vergebung (молам за љубопитување)* и сл. не се застапени.

Ова покажува дека наставата е насочена кон практична, секојдневна комуникативна употреба, додека поавтентичните и интеркултурно нијансирани формули остануваат слабо застапени во учебните материјали.

Анализата исто така покажува и нерамномерна застапеност на формулите меѓу одделенијата и ограничен број формули во некои учебници. Од педагошки аспект, ова укажува на потребата наставниците да ги надополнуваат часовите по германски јазик со повеќе формални и неформални варијанти со цел да се поттикне свесна и контекстуално точна употреба на формулите за извинување и да се подобри практичната комуникативна способност на учениците.

Библиографија

- [1] Coulmas, Florian (1981): *Routine im Gespräch. Zur pragmatischen Fundierung der Idiomatik.* (Linguistische Forschungen; 29). Wiesbaden: Akademische Verlagsgesellschaft Athenaion
- [2] Donalies, Elke (2009): *Basiswissen Deutsche Phraseologie.* (UTB; 3193). Tübingen/Basel: A. Francke
- [3] Fleischer, Wolfgang (1982): *Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache.* 1. Auflage Leipzig: Bibliographisches Institut. 2. durchgesehene und ergänzte Auflage. Tübingen: Max Niemeyer
- [4] Gläser, Rosemarie (1990): *Phraseologie der englischen Sprache.* Leipzig: Enzyklopädie
- [5] Jääskeläinen, Paula (2017): *Sag mal, spinnst du?“ „Stehen bleiben! Polizei!“ - Kommunikative Routineformeln in der Telenovela Sturm der Liebe und in der Krimiserie Der Staatsanwalt.* Helsinki: Institut für moderne Sprachen Germanistik
- [6] Keller, Mareike (2014): Mareike: *Phraseme im bilingualen Diskurs.* «All of a sudden geht mir ein Licht auf». Frankfurt am Main / Berlin / Bern / Bruxelles / New York / Oxford / Wien: Peter Lang
- [7] Lenk, Hartmut E. H. (2014): *Kommunikative Routineformeln in*

- Zeitungskommentaren. In: *Kolehmainen, Leena/ Lenk, Hartmut E. H./ Tiittula, Liisa (Hrsg.): Kommunikative Routinen: Formen, Formeln, Forschungsbereiche. Festschrift zum 65. Geburtstag von Prof. Dr. Irma Hyvärinen*. Frankfurt am Main: Peter Lang
- [8] Lückl, Julia. (2022): Ma, es duatma voi load« Der Sprechakt der Entschuldigung in Instant-Messaging-Nachrichten. In: *Wiener Linguistische Gazette(WLG)*. Wien: Universität Wien, Institut für Sprachwissenschaft. Достапно на: https://wlg.univie.ac.at/fileadmin/user_upload/p_wlg/912022/Lueckl-Entschuldigung.pdf
- [9] Mackus, Nikole (2011): Die Akzentuierung von Routineformeln. Eine Untersuchung anhand von Hörmustern. In: *Hyvärinen, I./Liimatainen, A. Beiträge zur pragmatischen Phraseologie*. Frankfurt am Main: Peter Lang
- [10] Mayor, Sosa Igor (2006): *Routineformeln im Spanischen und im Deutschen. Eine pragmlinguistische kontrastive Analyse*. Wien: Edition Praesens
- [11] Pavelić, Ana (2022). *Pragmatische und interkulturelle Aspekte von Routineformeln im Deutschen und Kroatischen*. Rijeka: Filozofski fakultet
- [12] Ruusila, Anna (2014): *Pragmatische Phraseologismen und ihrelexikografische Darstellung.AmBeispieleinesmehrsprachigenelektronischenSpezialwörterbuches für Übersetzer*. Doktorarbeit. Helsinki: Germanistik. Достапно на: <https://core.ac.uk/reader/33725111>

Учебници

- [1] Gabriele Kopp, Siegfried Büttner (2009): *Planet*. Hueber Verlag
- [2] Stefanie Dengler, Sarah Fleer, Paul Rusch, Cordula Schurig (2011): *Logisch*. Langenscheidt
- [3] Friederike Jin, Magdalena Michalak, Lutz Rohrmann (2009): *Prima Band 4*. Cornelsen
- [4] Friederike Jin, Magdalena Michalak, Lutz Rohrmann (2009): *Prima Band 5*. Cornelsen
- [5] Manuela Georgiakaki, Elisabeth Graf-Riemann, Anja Schümann, Christine Seuthe (2016): *Beste Freunde*. B1.1. Hueber Verlag
- [6] Manuela Georgiakaki, Elisabeth Graf-Riemann, Anja Schümann, Christine Seuthe (2016): *Beste Freunde*. B1.2. Hueber Verlag

